

گریگور ماگیستروس مترجم قدیمی ترین نسخه هندسه اقلیدس در شرق

نوشته ادیک باغداساریان
(ا. گرمایک)

گریگور ماگیستروس (ریشه این اسم مغ فارسی است) ریاضیدان و دانشمند سده دهم و یازدهم میلادی است. او بسال ۹۹۰م. (۳۶۹ ه. ش.) در ارمنستان قدیم (سواحل ارس) متولد شد. او برادر زاده بهرام پهلوانی سپهسالار آن دیار بود. وی در طول دوران تحصیل و در سالهای بعد منابع ارمنی و یونانی و تقریباً کلیه علوم زمان خود را مورد بررسی و مطالعه قرار داد و از دانش چند جانبه برخوردار گردید. (ریاضیات، پزشکی، ادبیات یونان، فلسفه، فن بیان، الهیات و غیره). پس از حمله بیزانس به زادگاه او، وی به منطقه شمال بین النهرین نقل مکان کرد. وفاتش به سال ۱۰۵۸م. (۴۳۷ ه. ش.) در حسن قلعه کنونی بوقوع پیوست.

شهرت ماگیستروس به علت ترجمه هندسه اقلیدس است. این اثر معروف در سده نهم م. توسط پزشکان آشوری از یونانی به آشوری و سپس به عربی ترجمه شد (مترجمان پدر و پسر بن اسحاق). هندسه اقلیدس در اروپا نخستین بار در سال ۱۱۲۰ توسط آتالارد از یک نسخه عربی به لاتین ترجمه شد. متن کامل در سال ۱۵۳۳ از یونانی ترجمه شد. ترجمه ارمنی توسط ماگیستروس بسال ۱۰۵۱ مستقیماً از یونانی صورت گرفت.

جالب توجه این است که ترجمه ماگیستروس دارای برخی اختلاف ها با متن یونانی است. از جمله تعریف ۵ و ۶ متن یونانی در ترجمه جا ندارد. تعریف خط راست (بین دو نقطه قرار دارد) در متن یونانی وجود ندارد. تعریف چهارم (خط راست کوتاه ترین خط بین دو نقطه است در یونانی وجود ندارد. و به همین سان چند اختلاف بین متن یونانی و ترجمه آن وجود دارد و این نکته جالب و قابل توجه است (برخی از تعاریف در نسخه ترجمه موجود اما در متن یونانی وجود ندارند).

یک نسخه قدیمی از این ترجمه در سالهای اخیر کشف شده که دارای یک بخش ضمیمه می باشد. در این بخش مسایل جالبی پیرامون کاربردهای ریاضی در زمان قدیم ارائه می شود. (یک نمونه از آن در اختیار نگارنده سطور است). ترجمه اقلیدس در مشرق زمین دارای اهمیت خاص خود چه از نظر زمان ترجمه و چه محتوای ترجمه و برخی تفاوت ها با متن یونانی می باشد. بدون شک فعالیت های ماگیستروس در زمینه ریاضیات بویژه تأسیس دانشگاه اختصاصی خود در تحول و ترقی آتی علوم ریاضیات در سده های بعدی چه در شمال غرب ایران و بین النهرین نقش مهمی داشته است. بویژه ضمیمه "کاربردهای ریاضی" که به هندسه اقلیدس اضافه شده گویای وضعیت علم ریاضی در آن برهه از تاریخ (مقارن حملات ترکان سلجوقی و مغولان) بود.

فهرست بخش فارسی

۱. گریگور ماگیستروس..... ۱
۲. مرور اخبار
جامعه ارمنی ایران ۲
- ایران ۲
- ارمنستان..... ۲
- بین المللی ۵
- گونگون..... ۵
۳. زیانزد های ارمنی - فارسی - انگلیسی ۵
۴. مصاحبه..... ۶-۷
۵. ارمنستان بر اساس نظریه ویلسون ۸
۶. ادبیات..... ۹-۱۰

فهرست بخش ارمنی

۱. سرمقاله..... ۱
۱. اخبار..... ۲
۲. آوریل - خاطره..... ۷
۳. آوریل - شناسایی قتل عام ارمنیان ۸
۴. کمکهای ارسال به ارمنستان..... ۱۱
۵. کمکهای انجمن کل خیریه به ارمنستان..... ۱۲
۶. فرهنگ - مصاحبه با ادیک باغداساریان..... ۱۴
۷. فرهنگ - ادبیات..... ۱۶
۸. فرهنگ - نمایشی موفق..... ۱۷
۹. شمه ای از تاریخ ارمنیان تهران ۱۸

:

دوهفته نامه لویس

سال دوم شماره ۲۶-۲۴ (شماره مسلسل ۵۱-۵۰)

..... ماه ۱۳۸۱ - ۳۰..... ماه ۲۰۰۲

چاپ ایرج - تهران خیابان لاله زار کوچه اولادی پلاک ۳۸

جامعه ارمنی ایران

سخنان بائوچر در پاسخ به اعلامیه هایی بود که ایران به مراتب پیرامون این موضوع که "تهران و واشنگتن در سطح عالی و بطور مخفیانه در کشور ثالث در حال مذاکره هستند" می باشد. قابل ذکر است که آقای میردامادی رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس ایران در ۸ می اعلام نموده است: "مذاکرات چند مرحله ای ایران - آمریکا در سوئیس و قبرس صورت گرفته که مقامات عالیرتبه وزارت امور خارجه دو کشور ایران و آمریکا نیز حضور داشته اند. قابل ذکر است که روزنامه "آزگ" اعلامیه مقام ایرانی را منتشر نموده است. آزگ

ارمنستان

پیام آقای کوچاریان به شیراک و نظر شارل آرتناوور

روبرت کوچاریان رئیس جمهور کشور ضمن ارسال پیامی انتخاب مجدد ژاک شیراک رئیس جمهور فرانسه را به این سمت به وی تبریک گفته است. شارل آرتناوور هنرمند نامی ارمنی ساکن فرانسه در مورد انتخاب مجدد ژاک شیراک رئیس جمهور فرانسه به این سمت گفته است که باید به عقل سالم و تصمیم درست مردم فرانسه تبریک گفت. بگفته وی پذیرش نمی توانستند با وجود نظرات و ایدئولوژی لوپن به فرانسه مهاجرت نمایند.

بخش فارسی رادیوی سراسری ارمنستان

ترکیه روابط خود را با ارمنستان بهبود نخواهد بخشید

بگفته وزیر دادگستری ترکیه که چندی پیش در آذربایجان بسر می برد، ترکیه نمی تواند با وجود مسئله قره باغ روابط خود را با ارمنستان بهبود بخشد. ترکیه در صورتی با ارمنستان رابطه برقرار خواهد نمود که مسئله قره باغ با خروج نیروهای ارمنه از قره باغ حل گردد. بگفته وزیر دادگستری ترکیه، این کشور مایل به دستیابی به راه حلی است که برای دو طرف درگیر مورد قبول باشد.

بخش فارسی رادیوی سراسری ارمنستان

استپاناکرت آماده بررسی مسائل با باکو می باشد

نائیرا ملکومیان وزیر امور خارجه جمهوری قره باغ کوهستانی اعلام کرده است که استپاناکرت آماده است تمامی مسائل مربوط به برطرف نمودن عواقب درگیری و بازگشت پناهندگان را با آذربایجان بررسی نماید. وی آمادگی استپاناکرت جهت انجام سازشهای متقابل را تأیید نموده و خاطر نشان کرده است سازشهایی که قره باغ می تواند انجام دهد، هویت مستقل کشور را محدود نخواهند کرد. وزیر امور خارجه اضافه کرده است که قره باغ حتماً باید تضمین مصونیت مرزهای خود را داشته باشد.

شبکه سراسری تلویزیون

بالاترین میزان رشد در جامعه همسود

ارمنستان در میان کشورهای جامعه همسود در سه ماهه اول سال جاری بالاترین شاخص را از نظر رشد تولیدات صنایع بدست آورده است. اطلاعات کمیته آمار کشورهای جامعه همسود حاکی از آن است که رشد تولیدات صنعتی ارمنستان در مقایسه با مدت زمان مشابه در سال قبل ۱۴ درصد می باشد. از این نظر قزاقستان در مکان دوم، ملداوی سوم و روسیه در جایگاه ششم قرار دارد. اطلاعات کمیته آمار همچنین حکایت از آن دارند که در سه ماهه اول سال ۲۰۰۲ ارمنستان کمترین میزان تورم را در میان کشورهای جامعه همسود داشته است..

-روز ۲۴ آوریل (۴ اردیبهشت) هزاران نفر از ارمنیان در اعتراض به قتل عام ارمنیان توسط ترکیه در تهران و سایر شهرها تظاهرات کردند. مراسمی نیز در انجمنها و کلیساها برگزار شد.

- به همت انجمن ملی و فرهنگی ارمنیان ایران سمیناری در خصوص قتل عام ارمنیان و وظایف نسل کنونی در تاریخ ۶ اردیبهشت در محل انجمن برگزار شد. این سمینار توسط دکتر آ. سیمونیان اداره می شد و سخنرانان عبارت بودند از: گ. آبنوسی (از سوی هیئت برگزاری)، آنگاه قرانت پیام اسقف سرکسیان، خ. گالستیان (محل ادبی ارمنیان تهران - قرانت آثار خود)، و. وارطانیان (نشریه لوپن - تاریخ قتل عام ارمنیان و وظایف ما)، هراچ استپانیان (جنگجویی بررسی مسئله)، آ. مارکاریان رئیس انجمن ملی و فرهنگی ارمنیان ایران (ارائه پیشنهاد).

ایران

بیانات رئیس جمهوری اسلامی ایران

آقای محمد خاتمی رئیس جمهور ایران هنگام ملاقات با آقای آرتاشس تومانیان رئیس کمیسیون مشترک همکاریهای اقتصادی ارمنستان - ایران اعلام داشته است که هیچ کشور ثالثی از تحکیم روابط بین تهران و ایروان متضرر نخواهد شد. آقای آرتاشس تومانیان پیام دوستانه آقای روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان را به آقای خاتمی ابلاغ نموده است. رئیس جمهور ایران همچنین اظهار داشته است که ایران همواره طرفدار آشتی آذربایجان و ارمنستان بر اساس دفاع از منافع دو کشور بوده است. آقای خاتمی در رابطه با دعوت روبرت کوچاریان برای سفر به ارمنستان تشکر نموده و اظهار امیدواری کرده است که این سفر صورت خواهد پذیرفت.

رئیس جمهور ایران به ارمنستان سفر خواهد کرد

آقای آرتاشس تومانیان رئیس طرف ارمنی کمیسیون مشترک همکاریهای اقتصادی ارمنستان و ایران در تهران با آقای محمد خاتمی رئیس جمهور ایران ملاقات و پیام روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان را تقدیم نموده است. رئیس جمهور ایران ابراز امیدواری کرده است که برنامه های احداث خط لوله گاز ایران و ارمنستان و صادرات گاز ایران به بازار اروپا با همکاری سه جانبه ایران، ارمنستان و یونان تحقق خواهند پذیرفت. آقای خاتمی همچنین برای کمک به تحقق برنامه واردات گاز ترکمنستان به ارمنستان از طریق خاک جمهوری اسلامی ایران اعلام آمادگی نموده است. رئیس جمهور ایران آمادگی خود را برای سفر به ارمنستان اعلام داشته و تأکید کرده است که مناسبات ارمنی - ایرانی هیچگاه علیه طرف سوم نخواهند بود.

واشنگتن مذاکرات مخفی ایران - آمریکا را رد می کند

وزارت امور خارجه آمریکا اعلام نموده است که واشنگتن هیچگونه تماس دو جانبه با تهران نداشته است. ریچارد بائوچر سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا اظهار داشت: "مقامات آمریکایی در چارچوب فوروم بین المللی با مقامات ایرانی بویژه در امور مربوط به افغانستان ملاقات داشته اند. ریچارد بائوچر در ادامه سخنان خویش افزود: "ما نه بطور مستقیم و نه مخفیانه با ایرانیها پیرامون روابط دو جانبه مذاکره نداشته ایم."

چشم‌انداز همکاری‌های ارمنستان - روسیه در عرصه علوم فضایی

آرمن خاچاطوریان رئیس مجلس ملی جمهوری ارمنستان در تاریخ ۷ می فاده سرکسیان رئیس آکادمی ملی علوم و آکادمیسین گریگور گوزادیان را بحضور پذیرفت. طی ملاقات مسائل همکاری علمی جمهوری ارمنستان و روسیه در زمینه علوم فضایی بررسی شد.

خاطر نشان شده است که طبق پیشنهاد روسیه برنامه‌های جدیدی برای تعمیق آتی مطالعات فضایی تنظیم می‌شوند که شامل دورنمای طراحی و بهره‌برداری از رصدخانه فضایی "آارات" (تنظیم شده در مرکز فضایی گارنی) نیز می‌باشند. مسائل احیاء میزان فعالیت‌های سابق مرکز فضایی گارنی بر مبنای اساس تولیدی-آزمایشی "گالاکتیکا" و همچنین احقاق حقوق ارمنستان بعنوان کشور فضایی مطرح شدند. طی ملاقات مسائل دیگر نیز بررسی شدند.

هاباستانی هانراپوتیون

انفجار در ساختمان سفارت ارمنستان در لندن

صبح زود روز پنجشنبه ۹ می در ساختمان سفارت ارمنستان در لندن انفجاری رخ داده است. خبرگزاری مدیاماکس به نقل از شبکه اطلاع رسانی "آرمنین نیوز نت وورک" گزارش می‌دهد که بمب ساعتی زیر پنجره مشرف به خیابان سفارت ارمنستان جاسازی شده بود. نیروهای آتش نشانی اقدام به اطفای حریق کرده‌اند. ساختمان سفارت آسیب دیده است. هیچکس مسئولیت انفجار را بعهده نگرفته است. نیروهای انتظامی لندن از هرگونه تفسیری خودداری می‌ورزند.

شبکه سراسری تلویزیون

سفارت ارمنستان در لندن با برنامه قبلی به کار خود ادامه

می‌دهد

واهرام آباجیان سفیر ارمنستان در انگلستان در مصاحبه با رادیوی "آزادی" وضعیت پس از انفجار در سفارت در شب ۱۰ می را تفسیر نموده و اطلاع داده است که سفارت ارمنستان در بریتانیای کبیر با برنامه کاری قبلی فعالیت دارد.

معلوم است که یک فرد ناشناس بطری محتوی ماده آتش‌زا را به سمت شیشه سفارت پرتاب کرده است. در خصوص این واقعه پرونده کیفری تشکیل شده است. طرف بریتانیایی در رابطه با این حادثه اظهار تأسف نموده و اطمینان داده است که تمامی اقدامات لازم برای افشای این واقعه انجام خواهند شد.

گولوس آرمنی

سرژ سرکسیان بیانات مقامات آذربایجان را جدی نمی‌گیرد

سرژ سرکسیان وزیر دفاع کشورمان در پاسخ به سؤال یکی از خبرنگاران در خصوص اعلام شروع عملیات نظامی از طرف بعضی مقامات رسمی آذربایجان اعلام کرد که وی این سخنان را جدی نمی‌گیرد. ارتش ارمنستان امروز آماده دفاع از مرزهای کشور است. سرژ سرکسیان همچنین گفت که رئیس جمهور کشور طی چند روز آینده دستوری را امضا خواهد نمود مبنی بر اینکه شهدای جنگ قره باغ به دریافت نشان افتخار و شجاعت نایل خواهند گشت. دولت ارمنستان نیز در برنامه‌های سال آینده خود مسئله افزایش کمک هزینه ماهانه خانواده‌های شهدا را منظور نموده است.

بخش فارسی رادیوی سراسری ارمنستان

افزایش صادرات الماس و زیور آلات

امروز اعلام شده است که در سه ماهه سال جاری بمیزان ۴۰ میلیون دلار الماس و ۵ میلیون دلار زیورآلات از جنس طلا صادر شده است. ارمنستان ظرف سالهای آتی نه تنها بواسطه ابزار و دستگاههای دقیق و ارزان محلی در زمینه تهیه الماس، بلکه از نظر مواد اولیه مربوطه نیز تضمین شده می‌باشد. روبرت کوچاریان رئیس جمهور نیز در این خصوص می‌گوید که ما در واقع یک رشد ۵ساله پیش بینی شده ثابتی را برای این عرصه تأمین کرده ایم. دولت با سبک‌تر نمودن بار مالیاتی و بدست آوردن موفقیت در کار الماس و طلا تصمیم گرفته است که برای سایر عرصه های مالیاتی نیز با این الگو عمل نماید رئیس جمهور موفقیت‌های بعدی را در عرصه شیمی، تکنولوژیهای پیش رفته و ماشین سازی مشاهده می‌کند.

شبکه سراسری تلویزیون

آمریکا به مطلع بودن ایران از مذاکرات قره باغ اهمیت

می‌دهد

در ۸ می ملاقات ادواری رؤسای گروه مینسک OSCE در پراگ پایتخت چک بر گزار گردید. ولایت قلی اف وزیر امور خارجه آذربایجان خطاب به خبرنگار خبرگزاری "ترند" چنین گفته است: "باید انتظار داشته باشیم که این ملاقات می‌تواند نتیجه قاطعی داشته باشد". میانجیگران در پراگ پیشنهاداتی آماده نموده‌اند که در ۱۳ می در ملاقاتی که بین تاتول مارکاریان معاون وزیر امور خارجه ارمنستان و آراز عظیمف معاون وزیر امور خارجه آذربایجان در پراگ صورت خواهد گرفت، آنها را ارائه خواهند نمود. قلی اف در ادامه سخنان خویش افزوده است: پس از مشورت‌های رؤسای گروه مینسک "پیشنهاداتی برای بررسی به طرفین ارائه خواهند شد".

الیزا کوهن سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا در روز چهارشنبه چنین اعلام نمود: رؤسای گروه مینسک در تاریخ ۱۰ می در پاریس با دیپلمات ایران (عنوان وی ذکر نمی‌شود) ملاقات خواهند نمود. طی ملاقات نتایج مشورت‌های ۸ ماه می را به اطلاع دیپلمات ایرانی خواهند رساند. قابل ذکر است که در چارچوب ملاقات کی وست در آوریل سال ۲۰۰۱ کشورهای آمریکا، روسیه و فرانسه به توافق رسیده بودند که ایران را نیز از روند مذاکرات قره باغ مطلع سازند.

الیزا کوهن سخنان خویش را چنین ادامه داده است: "ایران به عنوان کشور هم مرز با ارمنستان و آذربایجان به مطلع بودن روند حل مذاکرات قره باغ کوهستانی علاقمند می‌باشد". این ملاقات (پاریس) در چارچوب عملکردهای گروه مینسک OSCE صورت گرفته و بیانگر هر گونه تغییر سیاست آمریکا نسبت به ایران نمی‌باشد.

آزگ

مساعادت جامعه ارمنی آمریکا به قره باغ

هاملت گریگوریان وزیر آموزش و علوم قره باغ از ۶ لغایت ۱۴ ماه مه به دعوت بنیاد خیریه "کودکان قره باغ" (ایالات متحده) در آمریکا بسر می‌برد. هدف از انجام این سفر دربرگیری نیروی بالقوه جامعه ارمنی آمریکا در تحقق برنامه های احداث مدارس جدید و تعمیر و مرمت مدرسی است که در نتیجه جنگ آذربایجان - قره باغ آسیب دیده‌اند. هاملت گریگوریان طی ملاقات با دانشمندان ارمنی و آمریکایی از دانشگاه بریکل سانفرانسیسکو به اهمیت استراتژی احداث مدارس در قره باغ اشاره نمود. طی ملاقات همچنین مسائل آموزشی علمی مورد بررسی قرار گرفتند. سپس وی با نمایندگان جامعه ارمنی لوس آنجلس و گروهی از دست اندرکاران سرشناس ملاقات نمود.

هم میهنان آمریکایی ۳۰ رایانه به مدارس قره باغ اهدا نمودند.

هاباستانی هانراپوتیون

قابل ذکر است که رؤسای فرمانداران ایالات کلوریدای آمریکا در سالهای ۱۹۸۱، ۱۹۸۶، ۱۹۸۷ و ۱۹۹۰ پیرامون قتل عام ارمنه بیانیه هایی صادر نموده اند. بر اساس همان منابع خبری ۲۷ ایالت آمریکا قتل عام ارمنه را برسمیت شناخته اند که عبارتند از: کالیفرنیا، جورجیا، آلاسکا، میرلند، نیویورک، نیو مکزیکو، ماساچوست، یوتا، ویرجینیا، میشیگان، ویسکونسین و غیره

نویان تاپان، آزرگ

انتصاب آقای کیلیکیان به سمت عضو کمیته هولوکاست

طی حکمی جرج بوش رئیس جمهور آمریکا پرفسور آرشلویس کیلیکیان را به سمت عضو دایم کمیته بزرگداشت هولوکاست منصوب نموده است. این حکم و پرفسور کیلیکیان چهارمین ارمنی ساکن آمریکا است که در این سمت منصوب می گردد.

بخش فارسی رادیوی سراسری ارمنستان

مسروپ موتافیان جوامع ارمنی و ترک را به انجام گفتگو فرا خوانده است

طبق اطلاعات دریافتی از خبرگزاری "نویان تاپان"، به گزارش روزنامه "حریت" مسروپ موتافیان پاتریارک ارمنه قسطنطنیه جوامع ارمنی و ترک را به گفتگو فرا خوانده است. پاتریارک ارمنه اظهار داشته است: "در مرز ارمنستان- ترکیه بنایی ساخته شود و بازدیدهای مشترک صورت گیرد، تاج گل نثار و نان و نمک توزیع شود". وی اعلام کرده است: "انجیل مقدس می گوید، اگر مسئله ای وجود دارد باید در همان زمان حل شود، تا بفرنج نشود. بجای اقدامات مختلف ضرورت دارد تا گفتگو آغاز شود. ما ارمنه ترکیه، در بین دو آتش قرار گرفته ایم. ما همزمان ارمنی و ترک هستیم و حامل فرهنگهای ترکی و ارمنی".

هایکاکان ژاماناک

نگرانی ترکها (وزیر دادگستری فرانسه ارمنی است)

انتصاب پاتریک دوجیان ارمنی الاصل در سمت وزیر دادگستری فرانسه در ترکیه بعنوان "ورود آسالا به دولت فرانسه" توصیف شده است. مطبوعات ترکیه می نویسند که ژاک شیراک که برای سبقت گرفتن از لویین به آراء ارمنه نیاز داشت، بنابر قول خود پاتریک دوجیان را بعنوان وزیر منصوب کرده است. خاطر نشان می شود که دوجیان به داشتن موضع ضد ترکی معروف است و یکی از مبتکرین پذیرش قتل عام ارمنه از سوی فرانسه بود.

هایوتس آشخار

برنامه ایجاد دادگاه بین المللی در امور مسائل قتل عام

آمریکا در صدد است تا از برنامه ایجاد دادگاه بین المللی که موارد نژادکشی و قتل عام را بررسی خواهد نمود و بیل کلینتون رئیس جمهور اسبق آمریکا آن را در سال ۲۰۰۰ امضا نموده است اجتناب ورزد. کولین پاول گفته است که آمریکا این تصمیم را در حالی گرفته است که امکان دادگاهی نیروهای نظامی آمریکایی مستقر در خارج و اتباع آمریکا می توانند به دادگاه احضار شوند. تاکنون ۶۶ کشور این توافقنامه را امضا نموده اند.

بخش فارسی رادیوی سراسری ارمنستان

پیام جرج بوش خطاب به ارمنه آمریکا

رسانه های خبری امروز بر پیامی که جرج بوش رئیس جمهور آمریکا به مناسبت ۲۴ آوریل خطاب به ارمنه آمریکا ارسال نموده بود، منعکس شده اند. به نقل از رادیو "آزادی" پیام جرج بوش این بار نیز راضی کننده نبود، زیرا وی

پیرامون خط فیبر نوری مغری- مرند

برنامه گذراندن خط فیبر نوری از مغری ارمنستان به شهر مرند ایران در قرارداد سه جانبه ارمنستان-ایران-یونان گنجانده شده است. اجرای این طرح برای ارمنستان امکان دیگری را برای پیوستن به دنیای خارج بوجود آورده و میزان امیدبخشی ارتباطات را افزایش می دهد. به گفته نماینده شرکت یونانی OTE برای ایران مناسب است که بصورت یک کشور ترانزیتی در آید و خط ارتباطی را از مرز خود تا خط اصلی تأمین نماید.

حد فاصل مغری-مرند بخشی از خط اصلی فیبر نوری ترانس آسیا-اروپا می باشد که قاره اروپا را با آسیا پیوند می دهد. اکنون مدت دو سال است که متخصصین ارمنی، ایرانی و یونانی طرح مربوط به احداث خط ۱۳۲ کیلومتری را مورد بررسی قرار می دهند. طولانی شدن مذاکرات دلایل عینی و ذهنی دارد. در این اثنا کشورهای شرکت کننده در تلاش بررسی جوانب سودمند و غیرسودمند طرح بودند. اهمیت این طرح برای ارمنستان زیاد می باشد. امروزه ارتباط جمهوری با کشورهای خارجی از طریق خط شمالی و بوسیله ماهواره صورت می گیرد که گران و فاقد کیفیت می باشد. آقای کوچاریان معاون وزیر حمل و نقل و ارتباطات معتقد است: "در هنگام مذاکرات ما به این توافق مشترک دست یافتیم که این طرح نه تنها برای ارمنستان، بلکه برای طرف ایرانی نیز ضرورت دارد، زیرا در اینجا مسئله ترافیک وجود دارد." آرمین تل "کار تأمین مالی طرح خط مغری-مرند را بر عهده خواهد داشت، لکن طی مذاکرات دراز مدت مسائل مالی با وزارت حمل و نقل ایران نیز مطرح شده بود. از قرار معلوم مذاکرات امروز را می توان مرحله پایانی محسوب کرد. پس از آن یک سند دیگر که موعد زمانی احداث خط مزبور را مشخص خواهد کرد به امضاء خواهد رسید.

شبکه سراسری تلویزیون

آمادگی ارمنستان جهت بررسی موضوع گشایش مرز ارمنستان-

ترکیه

آندرانیک مارکاریان نخست وزیر ارمنستان دیروز اعلام داشت: "نظر من در رابطه با گشایش مرز ارمنستان-ترکیه مثبت است. ما اعلام کرده بودیم که با تمامی همسایگان، جدا از هرگونه اختلاف نظر سیاسی، باید بتوانیم اقدام به همکاریهای اقتصادی نماییم. البته بدون پیش شرطها و عواقب سیاسی. چنانچه چنین پیشنهادی از سوی دولت ترکیه مطرح شود دولت ارمنستان آماده بررسی این موضوع می باشد".

هایوتس آشخار

بین المللی

ایالت کلوریدای ایالات متحده آمریکا قتل عام ارمنه را برسمیت

شناخت

دنور، ۸ می، نویان تاپان: ایالت کلورادو در تاریخ ۶ می قتل عام ارمنه را برسمیت شناخته است. در گزارشی که از سوی مجمع ارمنه آمریکا دریافت شده پیتر آباچیان رئیس دفتر غربی مجمع ارمنه آمریکا چنین گفته است: "بر اساس حکم ۰۲-۰۲۲ مجلس قانونگذاران روز ۲۴ آوریل، روز یادبود قتل عام ارمنه نامگذاری شده است". همزمان به کنگره آمریکا توصیه شده است که قتل عام ارمنه را محکوم نماید. در حکم فوق اشاره می شود: "در نتیجه از بین بردن ملت ارمنی کلیساهای، مدارس، کتابخانه ها و ارزش های فرهنگی ارمنه از بین رفته است. ما به ارمنه تبریک می گوئیم، هر روز بر تعداد قانونگذاران آمریکا و کلاً جهان افزایش می یابد".

آمادگی لازم را نداشتند. کارشناسان خاطر نشان می کنند که سخنان کولین پاول بیشتر به حیدر علی اف رئیس جمهور آذربایجان مربوط است. وی بلافاصله بعد از بازگشت از آمریکا اعلام کرده بود که در کی‌وست هیچ گونه توافقی بدست نیامده است. روبرت کوچاریان رئیس جمهور ارمنستان به نوبه خود همیشه خاطر نشان کرده است که درگیری را باید در چارچوب اصول بدست آمده در کی‌وست و پاریس حل نمود. در هر صورت کولین پاول با رضایت و خرسندی خاطر نشان کرده است که روبرت کوچاریان و حیدر علی اف طرفدار حل مسالمت آمیز درگیری هستند. وزیر امور خارجه آمریکا در پاسخ به این سؤال یکی از اعضای سنا مبنی بر اینکه آیا روسیه واقعا می‌خواهد تا این درگیری حل گردد، گفته است: "بنظر من می‌خواهد و ما چه با روسها و چه با فرانسوی‌ها می‌توانیم در چارچوب گروه مینسک OSCE بطور مشترک و ثمربخشی عمل کنیم".

کاهش عوارض پیرچشمی با استفاده از ویتامینها و روی

به گفته پژوهشگران، استفاده از بتاکاروتن (به عنوان پیش ساز ویتامین A) و دو ویتامین دیگر به همراه روی، سرعت پیرچشمی را کاهش داده است. آن را متوقف می‌کند. تحقیقات و آزمایش‌های انجام شده توسط پژوهشگران دانشگاه جان هاپکینز بر روی تعداد زیادی بیمار مبتلا به پیرچشمی نشان داد که استفاده از این ویتامین‌ها، نتایج مثبتی دارد. براساس این گزارش، آزمایش‌ها بر روی سه هزار نفر که هر کدام به درجات مختلفی مبتلا به پیرچشمی بوده‌اند به مدت ۵ سال انجام شده است. در این آزمایش‌ها به بیماران روزانه ۵۰۰ میلیگرم ویتامین C و ۴۰۰ میلیگرم ویتامین E و ۱۵ میلیگرم بتاکاروتن و ۸۰ میلیگرم روی (حاوی ۲ میلیگرم مس) داده شده است. نتیجه این آزمایش‌ها نشان داد کسانی که در مراحل اولیه پیرچشمی هستند از این رژیم ویتامینی سود می‌برند، لیکن کسانی که در مراحل پیشرفته‌تر این بیماری هستند، استفاده بیشتری می‌برند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد حدود ۲۰ درصد کسانی که تحت این آزمایش قرار گرفتند تا حدودی بینایی شان تقویت شد و در بعضی از این افراد پیشرفت این بیماری متوقف گردید. با توجه به پیری جمعیت آمریکا در حال حاضر حدود هشت میلیون نفر به این عارضه دچار هستند و تنها راه افزایش درصد بینایی شان عمل جراحی با لیزر است. در ضمن در این تحقیقات مشخص شد که استفاده از بتاکاروتن خطر ابتلا به بیماری سرطان ریه را نزد افراد سیگاری افزایش می‌دهد و به همین جهت سیگاری‌های مورد آزمایش برای پیرچشمی از استفاده از این ترکیب منع شده‌اند.

نقش ورزش در بهبود عملکرد مغز

تحقیقات جدید نشان داده است که ورزش قدرت و کارایی مغز را افزایش می‌دهد. مطالعات پژوهشگران دانشگاه ایلی نویز که نتایج آن در نشست سالانه انجمن تحقیقات روانی در مونترال کانادا ارائه شد نشان می‌دهد که ورزش سرعت تفکر و تصمیم‌گیری را در انسان افزایش می‌دهد. پژوهشگران در بررسی‌های خود گروهی از مردان و زنان بین ۱۸ تا ۲۴ سال را نیم ساعت به دویدن واداشتند و بعد از اینکه ضربان قلب این افراد به حالت عادی بازگشت آنها را به دستگاهی که امواج مغز را اندازه‌گیری می‌کند، متصل نمودند. اندازه‌گیری امواج در مواقع بعد از ورزش و قبل از ورزش نشان داد که ورزش روند تصمیم‌گیری را در این افراد تسریع نموده است. ضمن اینکه این افراد در آزمون‌های بعد از ورزش نمره بیشتری کسب کردند. لازم به ذکر است که نتیجه تحقیق دیگری که قبلاً منتشر شده است نشان می‌دهد که حتی ورزش بدنی به مدت ده دقیقه در روز می‌تواند روحیه و خلق و خوی انسان را بهبود بخشیده، خستگی را کاهش دهد. نتیجه تحقیق دیگری نشان داده است که بالا رفتن از پله به مدت دو دقیقه و برای چند بار در روز میزان کلسترول خون را کاهش می‌دهد.

مجدداً کلمه "قتل عام" را که ترکیه از آن وحشت دارد، بکار نبرد. در هر صورت در پیام جرج بوش چنین آمده است: در اراضی ترک‌های عثمانی کشتار و جابجایی ۱/۵ میلیون ارمنی یکی از وحشتناک‌ترین فجایع قرن ۲۰ ارزیابی می‌شود. بوش اشاره به این موضوع می‌کند که تمام دنیا مجبور است این فاجعه را فراموش نکند و خودش درس عبرت بگیرد.

مجمع ارمنی آمریکا از پیامی که جرج بوش رئیس جمهور آمریکا پیرامون قتل عام ارمنه صادر نموده بود استقبال نموده، اما اظهار تأسف نموده است که رئیس جمهور آمریکا کلمه "قتل عام" را بکار نبرده است. در ضمن جرج بوش در پیام خویش اشاره نموده است که ایجاد روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی ارمنستان با ترکیه ضروری می‌باشد.

مجلس گرجستان نسبت به قتل عام ارمنه ادای احترام نمود

نینو بوجانادزه رئیس مجلس گرجستان در ۱۸ مارس در ملاقاتی که در آخلکالاک با نمایندگان ساکنین جاواخک داشت، در پاسخ به سؤالات خبرنگاران پیرامون برسمیت شناختن احتمالی قتل عام ارمنه از سوی گرجستان چنین گفته است: "ملت ترک این مردانگی را دارد که اشتباهه فاجعه ای را که انجام داده است تقبل نماید".

نینو بوجانادزه نسبت به ترکیه که دوست غیر قابل جایگزین گرجستان محسوب می‌شود نظر بسیار عالی دارد. اکنون این سؤال پیش می‌آید که "آیا ملت گرجی آنقدر مردانگی دارد که بتواند به احترام قربانیان قتل عامی که از سوی ترکها انجام شده یک دقیقه سکوت اعلام نماید؟".

نینو بوجانادزه در ۲۴ آوریل در اکراین بسر می‌برد. در ۲۴ آوریل در مجلس گرجستان واقعه بسیار وقیحانه ای صورت گرفت. بدین ترتیب که وان بایورتیان که از نمایندگان ارمنی می‌باشد از همکاران خویش خواسته است تا به احترام ۱/۵ میلیون ارمنی که قتل عام شده‌اند یک دقیقه سکوت اعلام شود و مسئله برسمیت شناختن قتل عام ارمنه در دستور کار مجلس ثبت گردد. بایورتیان از همکاران خویش دعوت نموده است تا در مراسمی که گروه تئاتر ارمنی به پاس قربانیان قتل عام ارمنه در تفلیس برگزار می‌کند، شرکت نمایند. آذر سولی یانف و رامل و کلیف نمایندگان آذری مجلس گرجستان سعی نموده‌اند مواعی برای نطق بایورتیان بوجود آورند که بعد از لحظاتی جر و بحث‌های نمایندگان به کشمکش و زد و خورد کشیده است که کارکنان خدمات امنیتی مجلس ملی مجبور شدند مداخله نمایند.

گ. زرتلی معاون رئیس مجلس گرجستان فعالیت‌های جلسه را متوقف و اجازه نطق و سخنرانی پیرامون قتل عام ارمنه را ممنوع نموده است. در هر صورت مجلس گرجستان به احترام ۱/۵ میلیون قربانی قتل عام ارمنه "یک دقیقه سکوت" اعلام نمود.

مطبوعات آذربایجان در شور و شعف بسر می‌برند. برای مثال نشریه "زرکالو" باکو توصیه می‌کند که بهتر است وان بایورتیان را تأدیب نمایند تا وی از این پس گرجستان را با فرانسه اشتباه نگردد.

ما هیچوقت چنین اشتباهی نمی‌کنیم و مطمئن هستیم که در همه کشورهای جهان به استثنای آذربایجان، ترکیه و گرجستان آرامگاه‌های ارمنه ازین نمی‌روند.

بیانات کولین پاول در مورد حل مسئله قره باغ

کولین پاول وزیر امور خارجه آمریکا طی بررسی‌های بودجه کمیته اختصاصات مالی خارجی سنای آمریکا اعلام کرده است که در کی‌وست نتایج خوبی بدست آمده بود و دنیا در مسئله حل درگیری قره باغ انتظارات پیشرفت جدی‌تر داشته است. بگفته وی رؤسای جمهور ارمنستان و آذربایجان بعد از بازگشت از آمریکا نتوانستند مردم کشورهای خود را برای حل مسئله آماده کنند، چون برای این امر

شکار گوزن

نویسنده : هوانس تومانیان
 مترجم : لئون آهارونیان
 تیر ماه ۱۳۷۷
 به نقل از نشریه شکار و طبیعت

اواسط شهریور ماه بود شکارچی دهمنان هوسپ که به نام هوسپ شکارچی معروف بود مرا برای شکار گوزن به یکی از دره های جنگلی نزدیک دهمنان دعوت کرد. وضع شکارگاه طوری بود که گوزنها صبح سحر از جنگل به طرف پایین دره سرازیر می شدند و پس از چریدن در دامنه تپه هایخارج از جنگل و سیراب شدن از آب چشمه های اطراف چراگاه هنگام طلوع آفتاب به طرف جنگل بر می گشتند و خود را در لابلاهای درختان مخفی می نمودند. برای موفقیت در شکار می بایستی شبی را در اطراف شکارگاه بیتوته می کردیم و برای این منظور به مزرعه هواکیم می رفتیم که مزرعه اش نزدیک شکارگاه بود و از آنجا می توانستیم صبح سحر سر شکارها برسیم. من بودم و هوسپ شکارچی و یک پسر بچه توپره کش از دهمنان. با شوق و ذوق توام با بی رحمی که فقط در هنگام رفتن به شکار به انسان دست می دهد در حرکت بودیم و از شکار صحبت می کردیم. هوسپ شکارچی می گفت: شکار مانند یک شانس و اقبال است که یکبار در جلوی چشمانتان ظاهر می شود و در یک لحظه هم ناپدید می گردد، دیدن آن برای آدم ناشی آسان نیست و اگر هم دید دستپاچه می شود و می لرزد و شکار را فراری می دهد. شکارچی باید تا چشمش به شکار افتاد تفنگ را روی شانه بیاورد و ماشه را بکشد در غیر این صورت تا چشم بهم بزنی شکار کوه را رد کرده و ناپدید شده. پرسیدم استاد هوسپ پس شما چگونه دنبال شکار می روی. جواب داد که شکارچی خوب دنبال شکار نمی رود او می داند که چه وقت و در چه محل شکار یافت می شود و یک راست می رود بالای سر شکار. او باید باد را در نظر داشته باشد که بادش شکار را نگیرد. حیوانات چنان شامه تیزی دارند که توسط باد بوی شکارچی به آنها می رسد، گرفتن بوی شکارچی و فرار و گم شدن شکار در یک آن صورت می گیرد. با همین صحبت ها تا پاسی از شب گذشته رسیدیم به مزرعه هواکیم. پیرمرد در داخل کلبه اش با هیزم آتش را روشن کرده و در کنار آتش لمیده بود. شب بخیر بابا هواکیم. شب شماها هم بخیر خوش آمدید مهمانان عزیز و گرامی من، تنهایی دلم تنگ شده بود و آرزو می کردم هم صحبتی داشته باشم خدا شماها را به من رساند. بابا هواکیم این کلمات را با احساسات خاصی با صدای بلند بیان می کرد. تو بگو که شکارها را دیده ای یا خیر؟ هوسپ شکارچی بی صبرانه از بابا هواکیم سوال کرد، هوسپ جان یک گوزن نر بی صاحب هر شب می آید حساب لوبیا های مرا می رسد و دیگر برایم لوبیا باقی نگذاشته. نه تفنگ دارم و نه سگ. تو گوزن نگو بگو یک کوه، شاخه های مثل یک درخت کاج می مانند. خوب حالا بگو ببینم، صدای گوزن نررا شنیده ای. پسر جان چه بگویم خواب را برایم حرام کرده اند. دیشب روی همین تپه بالایی چنان نعره می کشیدند که زمین از صدایشان می لرزید. هوسپ شکارچی فریاد زد "ای - خدای زمین و آب... هی". بابا هواکیم برای ما جای خوابی با علف های خشک روی زمین مهیا کرد و خودش هم باز تکیه به دیوار زد و کنار آتش لمید و گفت: بچه ها وقتی که من خوب فکر می کنم برای من یقین حاصل می شود که انسان بی رحمتترین موجود روی زمین است. چرا بابا هواکیم؟ کدام را بگویم؟ همین شماها تفنگ در دست دنبال شکارها افتاده اید و همگی از این کار

لذت می برید فکر و خواسته شما فقط این است که یک گوزن را بکشید و خیلی ساده هم بگویید چیزی نیست می کشیم و گوشه تن را می خوریم. آخر آن حیوان هم مانند ما یک نفس کش است گوزنی که نیمه شب فریاد می کشد و ماده خود را صدا می کند آن ماده گوزن عشق و امید اوست. شکارچی با خنده بلند گفت: بگذار صدایش در بیاید من به او عشق و امیدش را نشان خواهم داد. بابا هواکیم سرش را تکان داد و گفت نه این یک گناه بزرگ است... خیلی بزرگ. با صدای بلند گفت بچه ها حالا که صحبت از گوزن شده من یک حکایتی را برای شما تعریف می کنم. همگی یکبارگی گفتند بابا هواکیم تعریف کن. سالها پیش رفته بودیم کوه به من خبر دادند که نوه ام مریض شده و مرا می خواهد ببیند بایستی که به ده بروم. بلند شدم و به طرف منزل حرکت کردم در بین راه به امید اینکه ممکن است شکاری سر راهم سبز شود در راه ناگهان صدای خش و خش نظرم را جلب کرد و دیدم که برگهای درختان دارند تکان می خورند. اول فکر کردم که ممکن است قرقاول باشد، دیدم که این صدا و حرکت ها نمی تواند کار پرنده باشد حتماً یک چرنده است که دیده نمی شود. سنگ کوچکی را به سوی آن درختی که برگهایش تکان می خورد پرتاب کردم ناگهان سر یک مرال کوچکی با گوشهای تیز از میان برگها پیدا شد و به من خیره شد و فرورا " برگشت و از میان درختان راهی را برای خود باز کرد و پا به فرار گذاشت. تفنگم را فرورا " روی شانه آوردم و درست همانجائی که برگهای درخت تکان می خورد نشانه رفتن و ماشه را کشیدم. ناگهان صدای آه و ناله حیوان بلند شد و ناله اش درست شبیه ناله بچه انسان در حال مرگ بود. از شکارچی های کهنه کار و استاد شنیده بودم که مادر بچه شکار در اولین وحله حتماً مرا دیده بود و از آنجا فرار کرده بود و حالا هر کجا که بود به سراغ بچه اش می آمد، در پشت یک درخت سر راه کمین کردم، می دانستم دیر یا زود سر و کله ماده گوزن پیدا می شود، آمد و... چه آمدنی!....

من او را دیدم ولی شما هرگز آن صحنه را نبینید. مادری که گلوله تفنگ به طرف بچه اش شلیک شده بود سر رسید و با بدن خون آلود و بی جان بچه اش روپرو شد. پوزه اش را دراز کرده بود و جای زخم بچه اش را می لبسید فقط فرصت کردم تفنگم را بر دارم و از آن محل دور شوم. وقتی رسیدم به خانه دیدم نوه ام در وضع سختی بسر می برد و با مرگ دست و پنجه نرم می کرد. بچه ها، آن روز گذشت ولی خدا شاهد است که آه و ناله های بر آمده از سینه نوه ام درست مثل ناله های آن بچه مرال بود. هر وقت چشمم را می بندم حس می کنم درست در جائی هستم که آن بچه گوزن مرده بود و مادرش بالای بدن بی جان بچه اش شیون سر می داد. گفتم خدای بزرگ چه فرقی است بین ما انسانها و آن حیوان کوهی. هیچ... قلبهای همه موجودات قلب است و دردهای همه درد. لحظه ای تحت تاثیر حکایت بابا هواکیم همگی سکوت اختیار نموده بودیم.

قازار توپره کش سکوت را شکست و گفت: بابا هواکیم نه اینکه می گویند گوزن ها هم صاحب دارند. البته که دارند، گوزنها دارای صاحب بزرگی هستند، همه ما صاحب داریم. حالا گوش بده. شکارچی پیروم در شکار سر آمد تمام شکارچی ها بود گلوله او در تمام عمرش به زمین نخورده بود. یک بار گوزنی را زخمی می کند و دنبال شکار زخمی رفته بود که رسید به یک صخره بزرگی که زیر آن پناهگاه کوچکی بود. حیوان در آنجا به زانو در آمد. شکارچی پیروم تفنگش را به شانه برده بود که شلیک کند که در همین وقت ناگهان از درون صخره بزرگ دری باز می شود و عروس زیبایی بیرون می آید. عروس زیبا می آید در مقابل شکارچی می ایستد و فریاد می زند آی مرد ناحق چرا این حیوان بی گناه را تعقیب می کنی او در حق تو چه کرده، ای طماع آزمند " هیجوقت سیر نشوی تو! " (۱) سیری نداری در این دنیای پر برکت و

نعمت . لوله تفنگت از خون پر شود و گلوله ات خمیر گردد و آن بازوئی که تفنگ را گرفته خشک شود . شکارچی پیروم آدم عاقلی بود فهمید که او صاحب آن شکار است تفنگش را می اندازه روی شاخه یک درخت مانند چیزی که نفرین شده باشد همان آن شاخه درخت خشک می شود. بابا هواکیم این است که می گویند شکارچی گری نفرین شده است ؟ البته که نفرین شده است هم شکارچی گری و هم صیادی هر دو با هم نفرین شده اند. مثال قدیمی است که گفته اند " هرگز شکم شکارچی و صیاد سیری ندارد " .

کرم (۲) هم شکارچی را نفرین کرده او می گفت که دیده است یک ماده گوزن تیر خورده با زخم سوزانش به دنبال بچه اش راه می رفت دید چطور آن حیوان با ناله در حال جان کندن بود و بچه اش هم حیران و سرگردان در کنارش ایستاده . عاشق های آذربایجان همه این شعر را بلدند. همگی از بابا هواکیم خواهش کردیم که آواز را برای ما بخواند. پیرمرد صاحب مزرعه در آن دره تاریک در کنار آتش با صدای پیرش دستش را گذاشت زیر گوشش و شروع کرد به آواز خواندن.

ای آقاییان دیدم بهار سبز را
در آن کوه ها گریه می کرد یک مرال
بره زیبایش ایستاده حیران کنارش
در آن کوهها گریه می کرد یک مرال
آن تیر خورده می رفت از این دنیای پوچ
در حالیکه شکایت می کرد از بیرحمی های انسان
ناله می کرد با زخمهای خون آلودش
در آن کوهها گریه می کرد یک مرال
بگذار نخورد تیر تفنگ به آن حیوان حبیب خدا
بگذار نگیرد تیر بگوشت آن شکار آسمان دوست
کرم دردمند دید دریای خون را
در آن کوه گریه می کرد یک مرال

همه به خواب رفتند. من که به این نوع زندگی نا آشنا بودم هزاران صدای گوناگون به گوشم می خورد و افکار مغشوش در فکرم جریان داشت . وقتی که برگهای درختها بر اثر نسیم شبانگاهی تکان می خوردند من فکر می کردم که گوزن ها باز سراغ لوبیا های بابا هواکیم آمده اند. در تاریکی شب اشباحی به چشمم می خورد که تکان می خوردند و این طرف و آن طرف می رفتند. بالاخره از کلبه خارج شدم و دم در کلبه ایستادم و به آسمان صاف و پر ستاره نگاه می کردم ، سرما تمام دره را فرا گرفته بود ، بابا هواکیم و دوستان دیگر همگی در خواب بودند و صدای خر و پوف آنها در کلبه بلند بود. ستاره سحری شروع به درخشیدن نموده بود و این بشارتی بود برای حرکت و رفتن به شکارگاه . رفقا را از خواب بیدار کردم و آنها فوراً " جارو قها را پوشیدند و خود را آماده حرکت کردند. نزدیکی های سپیده دم رسیدیم به دره جنگلی و در کومه های مناسب قرار گرفتیم در مقابل چشمان من جنگلی با عمق زیاد و تاریک و غیر قابل عبوری قرار داشت . به تدریج تاریکی شب کم رنگ می شد و صخره های عظیم و بزرگ در مقابل چشمان خواب آلود ما ظاهر گردیدند . آسمان رنگ می باخت و روشن می شد. نسیم سحرگاهی وزیدن گرفت و گلها به حرکت در آمدند . علفها به لرزش در آمدند و برگهای درختان آهنگی دلنواز سر دادند.

متعاقب آن جنگل از خواب شبانگاهی بیدار شد. از درخت نزدیک به ما گنجشکی پرید و از درخت دیگری گنجشک دگر و سپس گنجشک ها به پرواز در آمدند.

من بی اراده از کومه خود بیرون آمدم در حالیکه با نگاه حیرت انگیز منظره زیبا و سحر آمیز طلوع آفتاب و طبیعت را در آن لحظه فراموش نشدنی تماشا می کردم، ناگهان یک صدای ، صدای شکستن شاخه خشک درخت در نزدیکی ما

داخل جنگل به گوشم رسید. نگاهم به طرف صدا معطوف شد ، در حقیقت هنوز درون جنگل تاریک بود چشمانم تشخیص نمی دادند که در آنجا چه می گذشت ولی بطور واضح صدای حرکت پایی را که با تانی در حرکت بود می شنیدم که با له کردن برگهای خشک پراکنده شده در سطح جنگل پیش می آمد. به جز خش - خش چیزی به گوشم نمی خورد ، صدای و خش و خش ادامه داشت. صدا نزدیکتر می شد با هم نزدیکتر . ناگهان یک گوزن نر با شاخهای بزرگ بیرون آمد و اولین بار در عمرم بود که من گوزنی را در طبیعت آزاد می دیدم. از رفتار او وقار و غرور و خونسردی خاصی می بارید. گویی صاحب و فرمانروای تمام زیبایی های جنگل و طبیعت بود. هنوز نصف تنه او از تاریکی جنگل خارج نشده بود که او گردن سببر خود را بالا آورد و به طرف ما نظر افکند ، زیباترین نگاهی بود که در عمرم دیده بودم.

دستپاچه و شرمگین شدم و خواستم تفنگم را پنهان کنم ، به مجردی که من تکان خوردم او گردن قو ماندش را به عقب بر گرداند. در همین لحظه بود که از کومه همسایه صدای تیر شکارچی هوسپ سکوت جنگل را شکست و صدای درختان و برگها که بهم می خوردند بگوش رسید و این گویای فرار گوزن بود. شکارچی هوسپ فریاد بر آورد ای خانه خراب ! و از کومه بیرون پرید و فوراً " خود را به بالای تپه روبروی جنگل رساند و از آنجا به طرف جنگل نگاه می کرد که ببیند گوزن از کدام گذرگاه خارج خواهد شد.

هوا روشن شده بود ، به اندازه ای که توانستیم روی علفهای سبز و تازه رد خون گوزن را ببینیم. پس گوزن زخمی شده بود ، رد خون را گرفتیم و شروع به تعقیب شکار کردیم.

شکارچی هوسپ با اطمینان کامل اعلام کرد که با این خونی که از این حیوان رفته هر کجا که دلش می خواهد برود ، او مال ماست.

نزدیک غروب بود که گوزن زخمی را در داخل جنگل پیدا کردیم ، حیوان وقتی که ما را دید گردنش را بالا آورد ولی نتوانست سر سنگینش را بالا نگه دارد، بطور یکنواخت سرش را تکان می داد و با چشمان بی فروغش ما را نگاه می کرد و یکباره مثل اینکه متوجه خطری شده باشد بلند شد که حرکت کند ، روی زانوهایش قدری ایستاد و یکباره ناله خفیفی سر داد و با تمام هیکل سنگینش در خاک و خون در غلطید .

شکارچی هوسپ سر رسید ، خواستم چیزی بگویم ولی خجالت کشیدم ، او گردن شکار را بیچاند و روی زانوهایش قرار داد ، باز خواستم دخالت کنم ولی دلم نیامد.

در این لحظه بود که برق دشنه شکارچی نظرم را جلب کرد... سرم را برگرداندم و وانمود کردم که دارم کوه ها را تماشا می کنم، ناله ضعیفی بگوشم رسید...

ناگهان بی اراده به مرگ و زندگی اندیشیدم و احساس کردم که زندگی می تواند چقدر زشت باشد.

چه فرقی است بین ما انسان ها و آن حیوان کوهی.

عروس زیبا بیرون آمد و گفت :

لوله تفنگت از خون پر شود و گلوله ات خمیر و آن

بازویی که تفنگ گرفته خشک شود.

هرگز شکم شکارچی و صیاد سیری ندارد.

- ۱- نفرینی است که برای طرف مقابل آرزوی گرسنگی را مینماید. (مترجم)
- ۲- در میان مردم قفقاز جنوبی بخصوص در آذربایجان ، ارمنستان و گرجستان ادبیات عاشقی که توسط عاشق ها طی قرن های متعادی با مردم در آمیخته اند و از زندگی آنها الهام گرفته اند رواج داشته. عاشقان مبلغ مهرورزی ، نوع دوستی و ارزشهای انسانی و اخلاقی بوده اند. آنها در مجامع عمومی در دهات ، شهرهای بزرگ و کوچک شعر می سرودند و با سازهای خود که معمولاً " کمانچه بود آواز می خواندند. کرم هم یک عاشق آذری بوده که بابا هواکیم از او نقل قول میکرد و شعرش را با آواز می خواند. (مترجم)

مشابه تحت سخت ترین مجازات قضایی و حقوقی قرار می گرفتند امروز نه تنها دولت ترکیه با قاطعیت دست به انکار قتل عام نمی زد بلکه نسخه شکست و رسوایی تمامی ماکیاولیستهای تاریخ در قرن بیستم از همان ابتدای امر پیچیده می شد.

امروز دولتمردان آنکارا برای رهایی از اختلافات اساسی خویش با محافل دفاع از حقوق بشر، برای پایان بخشیدن به پیگیری سیاستهای کهنه ای همچون احضار سفیران کشورهای که قتل عام را پذیرفتند و تهدید به کاهش سطح روابط با آنان، همچنین برای خلاصی از ایزولاسیون این دولت و اخذ برگ برنده ای جهت ورود به دروازه کشورهای دمکراتیک و حامی حقوق بشر مجبور به پذیرش خطای تاریخی سران وقت حاکم بر ترکیه و پوشش رسمی از دولت ارمنستان و تمامی مردم آن کشور و ارمنه جهان و کلیه دولتها و ملتها است.

امید است دولتمردان ترک بپذیرند که در جهان امروز که طبل مبارزه با تروریسم حتی به گوش هر ناشنوی بی خبر و بی اعتنایی نیز می رسد وقت حمایت از عملیات جنایی دولت ترکهای جوان و سکوت و انکار در مقابل کشتار بی رحمانه ارمنیان نیست و بدانند مسئله قتل عام ارمنیان متعلق به یک نسل، یک ملت و یک مقطع خاص تاریخی نیست تا با تحول در آنها این مسئله به فراموشگاه تاریخ برده شود بلکه این درد تمامی انسانهای آزاد و ملت‌های رنج کشیده است و حافظه تاریخ نیز هیچگاه فراموشکار و بی اعتنا نسبت به قتل عام زنان و کودکان و جوانان و سالمندان بی دفاع در هیچ کشور و ملت و زمانی خاص نیست.

آوریل ۲۰۰۲

فروردین ۱۳۸۱

تهران

نیرنگ دیروز

نگ امروز

درنگ فردا

سرگه بارسقیان

۲۴ آوریل ۲۰۰۲، مصادف بود با سالروز قتل عام ارمنیان ارمنستان غربی در سال ۱۹۱۵. اولین نژادکشی قرن بیستم با یک و نیم میلیون قربانی بی دفاع. کشتار بی رحمانه ارمنه در بحبوحه سالهای پر آشوب جنگ جهانی اول هر چند در زمان خود واکنشهای وسیعی را در جهان سبب شد اما این عکس العمل ها مانع ادامه قتل عام گسترده ارمنه نشد. در سالهای بعد از آن، دولت های جانشین " ترکهای جوان " به تبعیت از اسلاف خویش سیاست انکار و تحریف را در پیش گرفتند. دو تلاش موازی از سوی فرزندان خلف " ترنکهای جوان " برای کتمان مسئله قتل عام ارمنیان صورت گرفت.

سیاست اول در انکار قتل عام بود و سیاست دوم در تحریف تاریخ و اشاعه این دروغ مضحک که ارمنیان نیز بطور متقابل دست به قتل عام ترکها زده اند. اما این دو سیاست، نطفه خفه شده ای بود که بعد از تولد نیز نتوانست شادی را به کام والدین آنها به ارمغان آورد، پذیرش قتل عام ارمنیان از سوی مجامع مختلف جهانی، دولتها و پارلمانهای کشور های مختلف - بالخصوص اروپایی و امریکایی - ترکیه را در وضعیت دشواری قرار داد که بعدها با بروز اختلافهای اساسی بین دولت آنکارا و این محافل رسمی سیاسی، دولتمردان ترک عملاً " بسوی ایزولاسیون (انزوا) سوق داده شدند. اما آنچه امروز پس از هشتاد و هفت سال باید دارای اهمیت فوق العاده و مرکز ثقل توجه روشن بینان قرار گیرد این واقعیت تاریخی و انسانی است که اگر از همان ابتدا با نگاهی واقع بینانه به مسئله قتل عام ارمنیان توجه می شد و دولتها بدون هیچ گونه محاسبه منفعتی همصدا با هم این قتل عام را محکوم می کردند و مانع از ادامه کشتارها می شدند و بعدها عاملان و آمران این عمل جنائی را در دادگاهی عادلانه محاکمه می نمودند، نژادکشی های دیگر در نقاط مختلف جهان رخ نمی داد که نمونه های آن قتل عام بی رحمانه یهودیان در آلمان نازی و قتل عام مردم کشور آفریقایی رواندا است.

اگر در همان سالهای قتل عام، دولت ترکهای جوان بخاطر در پیش گرفتن سیاستی فاشیستی و عملیاتی تروریستی برای تحقق رویای پان ترکیسم خویش و دولتهای مجرم در دیگر گوشه های جهان به علت عمل

تاريخ ارمنيان

( )

(.)

10

" "

" "

( )

8

9

(

" "

( )

mesrop' - masht'ots
k'oriun
vark-masht'otsi
pavst'os buzand
yezNIK' k'oghbatsi
yeghishe

movses-khorenatsi
sahak' p'artev

( )

(. (.) (.)

"

(.

(( ) .)

)

:(

(.

"

(.

)

(

parokh

) .

:(

:(

:(.) .

( )

:( )

( )

pituits hyusman

:(

(patmutiun

(....

)

:(

)

:(

"

"

"

(

(.

(.)

(.)

edbagh@yahoo.com

( )

- Moses Khorenatsi, History of the Armenians, transl. and commentary on the literary sources by Robert W. Thomson, Harvard University press, 1980.

)

{ }

(